

4. inspirasjonskonferanse gjennomført for ansatte i oppfølgingstjenesten i østlandsfylkeskommunene

Nettverksgruppe for oppfølgingstjenesten og Akershus fk arrangerte medarbeidersamling for inspirasjon og kunnskap i Asker 26.-27.09.2017. Dette var fjerde gang OT-ansatte i 7 fylkeskommuner ble invitert til slik konferanse, og nå etterspørres møteplassen av ansatte i OT. Første dag bestod i erfaringsdeling fylkeskommunene imellom – «dette har vi fått til». På andre dag gav tre forskere ny kunnskap fra forskning innen ulike områder.

Østlandssamarbeidets gruppe for oppfølgingstjenesten har arrangert inspirasjonskonferanse annethvert år. I 2017 hadde Akershus fylkeskommune ved Morten Ellingsen vertskapsrollen, med konferanse lagt til Holmen fjordhotell, Asker. Leder Mariann Aas (Østfold) ønsket velkommen, viste til forrige samling i Sarpsborg for to år siden med Riksrevisjonens rapport til Stortinget om fylkeskommunal oppfølgingstjeneste. Nå følger Kunnskapsdepartementet opp med en ekspertgruppe der Østlandssamarbeidets OT-gruppe har tre medlemmer med. Så det er gode muligheter for innspill til arbeidet som gjøres.

Avdelingsdirektør Erik Heier, avdeling for vgo ønsket velkommen til samling i Akershus, med erfaringsutveksling og innspill til videreutvikling. En samling som bidrar til samarbeid over fylkesgrensene, og når mange gode krefter er med kan man både inspirere hverandre og bli inspirert. Inspirerende var også sang ved årets elever fra Follo folkehøgskole, som innledet konferansen med et «kulturelt kvarter».

«Dette har vi fått til» - ulike modeller og tiltak i fylkeskommunene

Vestfold startet presentasjonsrunde fra fylkeskommunene med en film, der ungdom i oppfølgingstjenestens målgruppe kom til orde – og gav uttrykk for at «alle mennesker er forskjellige; i stedet for å fordømme, prøv å forstå dem». Det vil si at et rausere samfunn behøves. Fylkeskommunen har egne tiltak og modeller for disse ble presentert. Arbeidslivskunnskap før utplassering / arbeidslivstrening er viktig. Det gis tilbud om opplæring i grunnleggende ferdigheter, og sosial læring og utvikling og fysisk aktivitet må med.

Hedmark har tiltaket «Finn din veg» på fem av de 14 videregående skolene, med fem dagers tilbud. En bred målgruppe, som er skoletrøtte, synes umodne, strever med å finne en identitet og som trenger avklaring om hva videre. Fra de ansattes side ville det vært ønskelig å kunne sette krav. Det er et problem at ungdommene kan velge bort hele tiden, og mange ser ikke noen framtidsutsikter. De kommer gjerne en dag, men kanskje ikke den neste. Så gruppene i «Finn din veg» kan endres fra dag til dag.

Akershus presenterte prosjekt, først pilot i Bærum og nå også i Asker, med samarbeid mellom skoler og alternative opplæringsarenaer. En gruppe unge kan betegnes med det japanske begrepet «hikomori» - unge som setter seg til på rommet sitt med sin PC. For å få dem ut derfra er «Spillhuset» en mulighet. Spillhuset er «gamernes ungdomsklubb», og vgs utfordres til å undervise der på ungdommens premisser, dvs på annen arena enn skolen og på en it-plattform der de unge befinner seg. Det er i gang pilot i Sandvika med modulbasert

undervisning i engelsk og i matematikk, for unge som neppe hadde deltatt om opplæringen var lagt til nærmeste videregående skole.

Buskerud har hatt en gjennomgang av OT-praksis i lys av lov, forskrift, Riksrevisjonens rapport. Buskerud har ulike forhold i fylket, med en særlig utfordring i nedre del av fylket der 20 % har ikke-norsk bakgrunn. Riksrevisjonen sier at samarbeidet mellom ulike aktører om en helhetlig oppfølging av ungdommene ikke fungerer godt nok – hva betyr det? OT har koordineringsansvar, men ikke instruksjonsmyndighet og det er mange instanser å forholde seg til. Det blir viktig med nettverk og forståelse. For å få en oversikt ble OT-rådgiverne spurt om samhandling: hvordan brukes tiden – for individnivå, for systemnivå (møter uten elev / ungdom tilstede), i samhandling med andre instanser eller internt.

Østfold gav som eksempel alternative opplæringsløp «Helt innafor», med tilbud til OT's målgruppe. Ett tilbud er opprettet i Fredrikstad for unge som trenger noe annet enn tradisjonell vgs. Café Hanco startet i august 2017, er under utvikling og bygger på «Ungt entreprenørskap»-modell, der deltakere gjør noe praktisk, lærer å ta ansvar og lærer lagspill. Det er også samarbeid med private bedrifter for at ungdom kan få prøve seg i ulike bransjer. To vgs har ansvar for å dokumentere mål i læreplaner som gir formell kompetanse.

Oppland har prosjekt om kompetansemål i arbeidstrening, i et samarbeid OT – NAV i Land. Det vil si et fokus på mangelen som Riksrevisjonen påpeker om for få tiltak med læreplanmål. Det jobbes for arbeidspraksis for unge under 18 år i bedrift. NAV gir ikke tilskudd, slik at OT dekker eventuelle utgifter til busspenger, yrkesklær. Og det gis tilbud om opplæring i vgo, med privatist-eksamen.

Telemark fk sitt hovedutvalg har med bakgrunn i Riksrevisjonens rapport tatt initiativ til samarbeid med NAV, og et «Talenthus» i Skien er utredet som et fellesprosjekt. Prosjektet er til politisk behandling og planen er oppstart i 2018. Pr i dag finnes et «kompetansesenter» med tre målgrupper: VG3-elever med PPT-vurdering, elever med utfordrende adferd og OT-ungdom, samt OTs tjenester og NAV Skien med arbeidsretta tiltak og veiledning mot arbeid/utdanning. Skiens målgruppe vil være unge 18 – 30 år i kommunen, mens Kompetansesenteret og OT vil ha deltakere fra flere kommuner i Grenland. Målsetting vil være en meningsfylt aktivitet der læreplanmål inngår, blant annet i et samarbeid med fagopplæringen – jamfør behov for fagarbeidere i samfunnet.

Et blick utenfra og om tverrsektorielt samarbeid i «0 – 24 programmet»

Fra Utdanningsdirektoratet ble det på sen ettermiddag kommentert om oppfølgingstjenesten, som nå har eksistert i over 20 år, og orientert om 0-24-samarbeidet. Kunnskapsdepartementets satsing for noen år siden i Ny Giv viste system-utfordringer og at Staten bør gjøre noe med dette. Fem departementer er med i «0-24 programmet». Det arbeides med et felles helhetlig kunnskapsgrunnlag, det er et felles nordisk prosjekt om bedre samordnede tjenester, samordning av direktoratenes virkemidler, tverrsektorielle utviklingstiltak og det skal bygges kapasitet for tverrsektoriell kompetanse. For en evaluering se Difi-rapport,

https://www.difi.no/sites/difino/files/arbeidsnotat_felles_problem_-_felles_losning_laerdommer_fra_0-24-samarbeidet_1.pdf

Dag to inneholdt foredrag om forskning og synspunkter på «Vår utålmodighet med ungdom», «Psykisk helse blant unge», «Hvordan sikre jobb til alle i fremtiden»

Kvelden første dag bestod i god middag, sosialt samvær og egen-underholdning med sang og dikt. Andre dag var satt av til synspunkter fra forskere. Postdoktor ved Universitetet i Bergen Kristoffer Chelsom Vogt startet med samfunnsperspektiv, både historisk og internasjonalt.

Vogt viste til omtaler som «fracfall fra vgo som den største samfunnsutfordring», det vil si et negativt perspektiv som gir mye stress. Vi blir som samfunn mer utålmodig med ungdom når vi diskuterer på denne måten. Reform '94 kom med målsetting om at 90 % av elevene skulle fullføre på fem år. Utdanning ble dermed standardisert aldersmessig, og snakk om fracfall tok til. Mens USA allerede hadde «dropout» fra 1950-åra pga en forventning om at alle skulle gjennomføre high-school. I Norge har det vært stabil gjennomføring siden 1999, men oppmerksomheten om fracfall har økt kolossalt. I henhold til EUs definisjon av fracfall og fracfallstall gjør Norge det imidlertid greitt.

I OECD-land er det en gjennomsnittsalder for fullført yrkesfag på 28 år. I Danmark er det for eksempel en opptelling 25 år etter fullført yrkesfag. I Norge har vi et paradoks: vi definerer fracfall tidlig, samtidig som vi vil ha fagarbeidere i verdensklasse og vi har en god voksenopplæring ! 2000-tallet viste større oppmerksomhet om fracfall, blant annet pga stort trykk fra OECD og EU når det gjaldt politikktutforming. Det er en del myter mente Vogt: det er nå kun en mindre del av sysselsatte som kun har grunnskole; og det er bruk for ufaglærte da robotisering er vanskelig. Det kan være at det er «utdanningspanikk» nå, slik at manglende utdanning får skylden for samfunnsproblemer. Ungdom opplever både karakterpress, kroppspress og også tidspress. Forskeren Håkon Høsts tall er imidlertid at når det gjelder «sluttere» så er 80 % i jobb etter fem år., sa Vogt.

Sats på grunnskolen, IKT og kulturskolen

Seniorforsker ved SINTEF Solveig Osborg Ose har forsket på sykefravær, arbeid m..v. og skriver en god del aviskronikker for å få fram forskningsresultater. Hennes anbefaling var satsing på grunnskole og IKT og kulturskole, la elevene oppleve mestring ! Systemet i dag er for rigid, bl.a. i forhold til helseproblemer og sykdom, og strenge læreplaner hindrer fleksibilitet. Grunnskolen er for snever; den passer de teoristerke. Og den passer ikke for 1/3 av guttene og 1/4 av jentene.

Slik det er nå, har OECD fått for stor makt i norsk politikk, mente Ose. Det er ulike forklaringer på unges utenforskap, men undersøkelser Ose har gjort i Trøndelag gav som svar at unge ikke er late osv, men de har dårlig selvfølelse, sosiale problemer, psykiske og andre helseproblemer – og mange får hjelp for sent. Ungdata-undersøkelser viser positiv ungdom. «Sterke unge» som sliter bruker mer antidepressiva, men de greier seg. Ungdom med problemer sier selv sier at årsakene er mangel på utdanning, mangel på jobberfaring – men dette er ikke psykiske lidelser ! En må skille på symptomer og lidelser / sykdom, understreket Ose. Problemer skal anerkjennes, ikke bagatelliseres, men de skal ikke gjøres til sykdom. Derfor skal en stille krav og unngå «snillisme». En undersøkelse Ose gjennomførte viste at 48 % av skolesluttere var skolelei, mens 41 % oppgav sykdom – med for lite tilrettelegging. Og sykdom med overdrivelse er for noen det som må til for å få en offentlig ytelse. Men sosialfaglig kompetanse kan ikke erstattes med helsefaglig kompetanse, for da blir alt sykdom – noe som er feil, sa Ose og mente at satsing på grunnskolen er nødvendig – jamfør forskningen som viser hvor viktig svake grunnskolekarakterer er for veien videre.

Siste foredrag ved OT-konferansen 2017 var ved seniorforsker ved Frischsenteret, Simen Markussen som forsker på arbeid og trygd. Markussen viste en god del plansjer, blant annet om stor utvikling i sosial mobilitet i etterkrigstiden. Arbeid til alle ? – eller borgerlønn ? spurte Markussen blant annet om. Når det gjelder framtiden gjøres det ofte feil ved at en kun

ser jobbene som blir borte, ikke de jobbene som kommer. Framover nå er det ulike synspunkter, f.eks har sysselsettingen blant unge menn gått noe ned de siste årene. Det som kan gjøres, mente Markussen, er større innsats i skolen, flere læreplasser og målrettede tiltak for «utenfor-gruppa». Borgerlønn kan være et supplement, men det er naivt å tro at den kan erstatte trygdeytelser o.l. Pr i dag ville borgerlønn gi kr 55.000 til hver person, dvs et beløp som det ikke går an å leve av. Det bør heller være aktivitetskrav, og ved arbeidsavklaringspenger heller full tid med reduserte krav enn å redusere tidsomfang, mente Markussen. .

Fylkeskommunene har organisert oppfølgingstjenesten for unge utenfor arbeid og skole ulikt, men alle skal kartlegge og kontakte disse ungdommene og følge dem opp, enten det er i egne fylkeskommunale tiltak eller i samarbeid med andre. Medarbeiderne i oppfølgingstjenesten i fylkeskommunene på Østlandet har møttes til inspirasjonskonferanse fire ganger på åtte år. Østlandssamarbeidets nettverksgruppe for oppfølgingstjenesten - med OT-leder, OT-koordinator eller lignende stilling i gruppa - forbereder og gjennomfører konferansen for sine fylkeskommunale kolleger.